

V tretje gre rado.

(Spisal Janko Barle.)

I.

Bil je nižji uradnik v manjšem mestu. Nihče se ni mogel zaradi njega pritoževati. Bil je tih, — vsakogar je pustil pri miru — in delaven je bil kakor mravlja. Še predno je začela uradna ura, sedel je med onimi prašnimi spisi v zaduhli pisarni, iz katere je gotovo zadnji odšel.

„Če ti v pisarni ne umreš, naj me ti nadležni spisi še na drugem svetu mučijo!“ govoril mu je večkrat njegov tovariš, debeluhasti gospod Godrnjavček. — „Zakaj si ne daš postelje kar sem prinesiti, da bi ti vsaj ne bilo treba domov hoditi? No, za jed že tako ničesar ne daš, in piješ ga le toliko, kolikor bolnik zdravila. Kar tukaj-le bi ostal, saj vidiš, kako ljubeznivo te pogledujejo ti zamazani spisi!“

„Ne bodi no siten, Godrnjavček; dolžnosti so dolžnosti“, odgovarjal mu je gospod Mrak in mirno dalje pisal. Živel je prav res le za svojo pisarno in za svojo rodbino.

Imel je doma soprogo, preprosto, priletno ženico, kakor je bil tudi že sam, tri hčerke in dva sina. Čudno! Hčerke so bile nadarjene in zdrave, sinova pa — starejši bolehen in slaboumen, mlajši trde glave.

„Moj Bog, skrbeti je treba za-nje“, mislil si je često gospod Mrak. „Midva z materjo ne bova dolgo živela, prihranjenega ni veliko, pa jih je treba preje oskrbeti.“ Tudi gospod Mrak je imel željo, katero ima mnogo in mnogo uradnikov na deželi, da bi bil premeščen v glavno mesto. Kako se vendar ljudje trgajo za službe v glavnem mestu, kakor da bi v glavnem mestu po ulicah teklo zlato in bi se bila ondukaj sreča nastanila za večno!

Seveda, za otroke je bilo gospodu Mraku, zato je tako želel v glavno mesto. V mestu bi lahko šole obiskovali, ker plačevati za-nje

bi mu ne bilo možno. Gospod Mrak je bil delaven in priden kakor navadno, njegovi predniki so to vedeli, pa je le vendar ostal, kjer je bil, — v malem mestecu na deželi. Prosil je, priporočeval se je, skliceval se na svoje mnogoletno službovanje in na svojo mnogoštevilno družino, delal je razne načrte in s strahom gledal, kako mu je brada od dne do dne sivela, kako so lasje izpadali, pleša se širila, a otroci rastli. Nade so mu polagoma po vodi splavale, in mislil je, da bo pokopan v mestu, kjer je toliko let služboval, kar mu je zasijala boljša bodočnost in izpolnile so se mu davne želje.

„Glorio zapoj in zavriskaj, Mrak!“ planil je nekega jutra gospod Godrnjavček v pisarno, skočil k Mraku in mu stresal in stiskal roko. „V glavno mesto prideš! Glavar mi je to sedaj-le povedal. Zasebno poročilo je dobil. Častitam, častitam!“

Mrak je skočil kvišku, toliko da mu niso padli naočniki z nosa. Gledal je debelo svojega tovariša in ponavljal:

„Kaj praviš, Godrnjavček, kaj praviš? Ali je res?“

„No, glavar pač ni lagal. Prav privoščim ti to, saj vem, da si davno želel.“

„Hvala, prijatelj, hvala!“ govoril je Mrak. „Torej vendar jedenkrat!“ Pograbil je klobuk, zataknil v naglici držalo za ušesa in odhitel iz pisarne. Sam ni vedel, kam bi preje, ali h glavarju ali pa domov; iznenadila ga je vesela novica. Oči so se mu lesketale, krog usten se je ponujal zadovoljen smehlaj, srce mu je hitreje utripalo in mrmral je sam s seboj: „No, to bo veselje, to bo veselje!“

Prišel je v glavno mesto. Kolika je razlika med mirnim, tihim mestecem na deželi in med glasnim, živahnim glavnim mestom. Tu je hrupa in krika, drdranja vozov in vsakovrstnega ropota. Ljudje se urno srečavajo in menjavajo v onih širokih in ozkih ulicah,

med onimi visokimi hišami in bliščečimi prodajalnicami s sijajnimi, dolgimi napisi. Malo znanih lic, mnogo gospode, malo onega domačega srečavanja, mnogo ošabnosti in napa. V poprejšnjem bivališču so poznali gospoda Mraka vsi ljudje, — staro in mlado — in tudi on je poznal še celó najmanjše paglavce, kateri so se igrali na hišnih pragovih in si nagajali po prašni cesti. V glavnem mestu ga ni poznal nihče razven njegovih tovarišev iz pisarne. Tudi on ni skoraj nikogar poznal. Moral je iskreno priznati, da se mu je tožilo, jako tožilo po poprejšnjem bivališču in da se je težko, težko sprijateljeval z življenjem v glavnem mestu. Če je pa bilo tako njemu, še hujše je bilo njegovi soprogi in otrokom. Žene so žene: tistega prijateljskega kramljanja na hišnem pragu ali pa na vrtu preko plota z zgovorno sosedo ne bi dale za nobeden denar. Človek vendar drugemu potoži svoje bolečine, popraša za kak nasvet in zvé kako novico. Novic je bilo sicer v glavnem mestu dosti, vendar te niso zanimale Mrakove soproge, ker ni poznala dotičnih oseb in manjkalo ji je tudi družčine, kakoršno je imela poprej. Otroci so se popreje privadili. Res niso imeli v glavnem mestu prostornih vrtov s cveticami in s sladkim sadjem, niso mogli tako brezskrbno okrog skakljati kakor preje, a bilo je dosti drugih zanimivostij za preprosto otročje srce. Ona prodajalnična okna, kdo bi jih in kdaj pregledal? Videli so ondi v naravi stvari, katerih preje niti na sliki niso videli, in želeli so si le to, da bi mogli nakupiti vse one stvari. Posebno deklice, te so gledale one bogato oblečene gospe z dragimi klobuki, s prozornimi tančicami in s svilnatimi, pisanimi oblekami, kakoršne je bilo vedno mnogo na ulicah. Vsak božji dan kaj novega, kaj zanimivega!

Gospod Mrak se je nastanil s svojo rodbino v pritličju velike hiše. Stanovanje je bilo dosti tesno, temotno, a drago, kakor sploh po večjih mestih. Moral se je zadovoljiti z njim, ni kazalo drugače. Izprevidel je kmalu, da bo treba umerjeno in po malem živeti, ker drugače se izdatki ne bi skladali z do-

hodki. Moj Bog, koliko novcev je trebalo izdati za obleko! Otroci so le morali čedneje biti oblečeni kakor preje, pa ni bilo nikdar dosti. Ko je dobil jeden obleko, raztrgal jo je že drugi. Kaj hočemo, ker mora biti!

Mrak je bil priden kakor popreje. Navadna pot mu je bila v pisarno in iz pisarne domov; na izprehod je šel včasih proti večeru sam, a v nedeljo popoldne skupno, s celo svojo rodbino. Njegovi tovariši in predniki so ga imeli radi, ker je vsakemu ugajal njegov tihi, pohlevni značaj. Za otroke je poskrbel tako-le: Najstarejša hčerka Anica, katera je že bolj odrasla, pomagala je materi v gospodinjstvu in se hodila učiti šivati. Večkrat je rekla Mrakova gospa: „Ni potreba, da bi bila vsaka kdo vé kako učena. Kdo bi kuhal in se ukvarjal z otroki! Naj bo dobra gospodinja, čedna je in brdka, pa če ji je sojeno, da dobi moža, ne bo mi mogel očitati, da mu nisem vzgojila žene in gospodinje.“

Dánica, katera je v poprejšnjem mestu ravno dovršila višjo dekliško šolo, stopila je v pripravnico, in Dorka, veselo, nagajivo dekletce, obiskovala je šesti razred. Z dečkoma je bilo težje. Večji, France, vedno bolehen, silil se je sicer, vendar za šole ni bil: oče ga je dal nekemu urarju za učenca. No, tudi Tone ni bil mnogo boljši. Tretji razred ljudske šole je obiskoval, oče se je v prostih urah mnogo trudil z njim, pa je le težko šlo, ker se je Tonček učil jako počasi.

„Oj, ko bi le teh dečkov ne bilo!“ vzkliknil je oče večkrat, „z deklicami bo lahko. Prav skrbita me!“

„Kaj hočeva, najina sta!“ dejala je soproga. „Bo že kako.“

Tako so se Mrakovi polagoma privadili glavnega mesta. Izpolnilo se jim je ono, po čemer so hrepeneli toliko časa. Da so jim misli vendar-le često uhajale v malo mestece na deželi, kdo bi jim zameril, saj so ondi preživeli dober kos svojega življenja.

II.

Mrakova Anica je bila zalo dekletce. Ni bila sicer nikakoršna posebna lepota, vendar je imela nekaj prikupljivega, tako da se je

moralala vsakomu omiliti. Dolge, črne obrvi okroževale so ji kot dva polkroga lepe, velike črne oči, katere so ji bile vedno nekoliko vlažne. Njena brata in mlajši sestrice so jo nekako spoštovali, ne samo zato, ker je bila najstarejša, ampak tudi zato, ker je bila bolj resna in bolj tihega značaja. Bila je v tem nekako najbolj podobna očetu.

Izprva je bilo Anici v glavnem mestu marsikaj novo, a kmalu se je temu privadila in čutila se je skoraj, kakor da bi bila v glavnem mestu odrastla. Tudi ko se je hodila učiti šivati, čula je od svojih tovarišic marsikaj. To so bile zgovorne! Vedno je vedela katera kaj novega in mikavnega povedati in marsikateri in marsikatera je prišla na njihovo jezično tehtnico. Česa neki ne opazijo mlade razposajenke! Anico so taki pogovori izprva kratkočasil, kasneje so ji bili zoprni. Nič ji ni bilo težko, ko je čez nekoliko mesecev zapustila to družino.

Od sedaj je bila Anica največ doma. Pomagala je materi in šivala. A šivanja je bilo vedno dovolj. Delala je vse potrebne stvari za domače, a v kratkem času je dobila naročila tudi od nekih znanih gospej. Ni se sramovala sprejemati takih naročil, s katerimi si je tudi nekaj zaslužila. In zakaj bi se tudi sramovala?

Tam pri oknu je sedela ves božji dan in vrtela oni šivalni stroj. Jednolično je to opravilo, in kaj čuda, če ji je oko včasih ušlo tudi na ulico, katera ni bila sicer jedna izmed glavnih ulic, vendar je bila še dosti živahna.

Čez nekoliko časa je spoznala, seveda ne po imenu, ampak po obrazu, redne obiskovalce one ulice. Mnogo ljudi je v večjih mestih, kateri v stalnem času hodijo vsak dan ista pota. Če je Anica zjutraj zgodaj vstala, prvi je bil pekarski deček, kateri je brusil po ulici s svojim košem, žvižgaje si najnovejšo poulično pesemco. Kmalu za njim so prišle mlekarice, potem razni delavci, drdral je mimo poštni voz, kateri je pobiral pisma po nabiralnikih, pokazali so se potem najpreje učenci najnižjih razredov ljudskih šol — ti gredó najpočasneje —, za njimi

dijaki, učenke raznih ženskih šol, a za njimi uradniki. Čim nižje so bili v plačilnih razredih, tem preje in hitreje so korakali v svoj urad. Navadila se je teh raznih ljudi. Ko je včasih vzdignila glavico od šivanja, pogledala za trenutek na ulico in zagledala idočega tega ali onega, dejala je v sebi: „Aha, sedaj je pa že toliko in toliko ura, ker gre ta mimo!“ In redko kdaj se je goljufala. Ako je pa tega ali onega zmanjkalo in ga ni bilo več videti na ulici, mislila si je, da je kam premeščen, da drugje stanuje, da je obolel ali pa umrl, in čez nekoliko dni ga je že pozabila. Zanimal je ni nobeden bolj kakor drugi; ravno tako rada je videla starike ženske, katere so hodile na trg, kakor mršave uradnike, kateri so hiteli v pisarno, kakor razposajene dijake, od katerih je mnogi švignil z očmi gori na njeno okno. — Gledala jih je za kratek čas in z enakim zanimanjem jednega kakor drugega. Prišlo je pa drugače.

Bil je jeden od večjih praznikov, ko je imela cela Mrakova družina izlet in to ne peš, kakor ob navadnih nedeljah, temveč vozili so se po železnici do prve postaje. Gospod Mrak je bil ob takih prilikah nekako slovesen. Privoščil si je boljšo smodko, pogledoval zadovoljno svojo družinico in prijazno šepetal svoji soprogi:

„Stane res nekoliko več, vendar bode bodo otroci vsaj vedeli razločevati dan od dneva. No, in nama tudi ne škodi, če prideva malo na sveži zrak.“

Gospa Mrakova je zadovoljno pogledala svojega soproga, s katerim sta pod zakonskim jarmom, marsikomu tako nadležnim, živela složno in zadovoljno že lepo število let. Res so prišle razne bridkosti, razne skrbi — kdo jih nima! — vendar v slogi in ljubezni sta jih lože pretrpela in se tolažila z boljšo bodočnostjo.

V železniškem kupéju, v katerem se je vozila Mrakova družinica, postalo je skoro glasno. Otroci so bili zgovorni in veseli. Dánica je dražila Toneta in ga izpraševala nekaj iz slovnice, česar Tonček ni vedel, izgovarjaje se, da se tega še niso v šoli

učili; Anica je razkazovala materi okolico, a Dorka si je zapela veselo pesemco in silila Franceta, naj ji pomaga, češ, on ima debel in močan glas. Oče se je razgovarjal z mladim gospodom, kateri se je vozil v istem kupéju. Anica ga je nekoč pogledala in se spomnila, da ga je videla že s svojega okna. Tudi on je bil uradnik, ni bilo dolgo, kar je bil prišel v glavno mesto. Ni še imel mnogo čez trideset let, imel je dolge brke, kratko prirezano brado, precej velik nos, prikupljive oči in prav ugoden glas. V taki zabavi je čas res hitro potekel in preje, nego so se nadejali, bilo je treba izstopiti.

„Če vam je ljubo, gospod Dobran“, rekel je gospod Mrak mlademu sopotniku, kateri je tudi izstopil na postaji, „pojdite z nami, evo — to je moja mala družinica!“

„Rad grem z vami, saj sem tako sam in ravno zato sem šel semkaj, da si ta kraj malo ogledam. V društvu bode ugodnejše!“

Gospod Dobran se je vèdel malone kakor star znanec. Šalil se je z otroki, posebno z Dorko, katera je veselo skakala ob poti, trgala cvetke, smejala se in pela; saj je bilo tako lepo in ugodno v tej lepi božji naravi.

Ogledali so si staro malo cerkvico s po-črnelimi zidovi in z malim lesenim zvonikom, katera se je prislonila na skalo. Od cerkvice je vodila pot navkreber do razvalin starega gradú, kateri je bil malone popolnoma razrušen. Grmovje je poganjalo med nekdanjimi močnim grajskim zidovjem; vse na okrog je ležalo obilno kamenja. Malokaj je pričalo o nekdanji grajski lepoti; zato je bil pa zanimivejši razgled, kateri se je odprl na onih razvalinah. Na daleč in široko se je razprostirala širna plodna ravan, po kateri se je mirno pa mogočno valila reka, delala zavoje in otoke in rezala pisane travnike. Vsem je ugajalo na tem mičnem kraju, v lepi naravi. Dobran, ki je bil danes prvič

tukaj, vzkliknil je večkrat glasno, občudovaje lepoto tega kraja.

„Od sedaj se popeljem pač večkrat semkaj, človek se že tako zasiti mestnega prahu in smrada.“

„Ali pojdete z nami, ko bomo šli zopet semkaj?“ vprašala ga je Anica.

„Zakaj ne, saj se prav dobro zabavam v vaši družbi! Samo ne pozabite takrat name in sporočite mi!“

„Kaj ne, mama, da sporočimo gospodu Dobranu, kadar pojdemo zopet semkaj?“

„Kajpak, gospod Dobran; kar z nami pojdete, če vam bo le ljubo.“

Vsem je ugajal novi znanec. Anica mu je, ko so se spuščali z razvalin, celó povedala, da ga po obrazu že precèj časa pozna, ker ga je videla gredočega na ulici pod oknom. Njega je to ugodno iznenadilo, pa se je šalil z Anico:

„Čakajte, sedaj pojdem pa vselej po drugi poti v pisarno in od ondod domov. Ne bode me več opazovali, ne.“

„Ali gospod Dobran, to je bilo le slučajno“, govorila je Anica. — „In zaradi mene vendar ne bode hodili po daljši poti, tega ne bi rada!“

„Baš pojdem!“ dejal je Dobran in pogledal prvokrat malo globokeje Anici v oči. Stresla se je lahko in hitro odvrnila oči in bila je uverjena, da Dobran ne bode tako ravnal, kakor je govoril. In ni se go-ljufala. Doli v gostilni, kjer se je družbica zopet zbrala in kjer se je začela uživati bogata zaloga Mrakove mame, katero je bila doma pripravila za ta izlet, ujele so se Dobranove oči večkrat z Aničinimi. Ali je bilo to slučajno ali ne, ne vemo: ugajalo je to obema. Anica že dolgo ni bila tako vesela in zgovorna, kakor tistega popoldneva.

(Konec.)

v svoji žalosti in vražnosti je mislil, da so Cuceljeve besede resnica. Zato je v obupu izpregovoril imenovane besede. Cucelj je stopil v izbo in kmalu prinesel v roki nekaj suhega listja.

„Tu imaš vijoličnih listov. Skuhaj jih na vodi in to vodo naj pije tvoja Antonija. Hodi!“

Taber molčé odide.

Vijolična voda je res polajšala Tabrovki bolezen nekaj dnij, a ubožica je kmalu izdihnila dušo.

Sedaj je bil Janez Taber popolnoma prepričan, da je Cucelj res vedel ženino bolezen in da se je zgodilo, kakor je on rekel. Vrhu tega je videl, kakor je sam pravil, na mizi pri Cucelju mazilo, s kakoršnim se čarovnice mažejo. To ga je popolnoma potrdilo, da je Martin Cucelj čarovnik in razglasil je to med ljudmi. Kakor hitro pa je ta govorica prišla med ljudi, razkačena je bila cela vas.

Oskrbnik sam se je izrazil, da je Cucelj čarovnik in da mu je ženo začaral, in to je bilo ljudem dovolj takrat. Vrhu tega je bila rajna Cuceljeva mati na sumu, da je čarovnica.

Beseda čarovnik ali copernik pa je takrat veliko pomenila. Kogar se je to ime prijelo, tega se je tudi držalo, in ni mu bilo dobro. To je dobro vedel tudi Martin Cucelj. Pobral je vse svoje stvari in po noči odrinil v kokrske hribe, da ne bi ga ljudje nadlegovali. Res, drugi dan se je zbralo okrog njegove kočee mnogo ljudi. Ko so se preverili, da Martina ni več v koči, bili so še bolj nevoljni, tako, da so mu zažgali leseni dom.

Velik ogenj se je pokazal na obrežju in kočea Cuceljeva je pogorela do tal.

Martin Cucelj pa je gledal tam gori z Možjance, kako mu je gorela kočea ob Kokri, in je zapretel s pestjo:

„Le počakaj, še te bom!“ (Dalje.)

V tretje gre rado.

(Spisal Janko Barle.)

(Konec.)

III.

Po tem prijaznem dnevu je spala Anica prav dobro, a drugega dne je bila že na vse zgodaj pri svoji šivalni mizici. Ko je bila sedaj sama pri svojem opravilu, ponavljala si je v duhu posamne prizore včerajšnjega izleta. Že dolgo se ni tako zabavala, in morala si je nehoté priznati, da je ravno gospod Dobran največ pripomogel k temu. Povšeči ji je bil in čutila je, da je jako ljubezniv in ugoden. Njegov obraz ji je bil živo pred očmi in njegov glas, kakor da je še vedno slišala v svojih ušesih.

„Saj menda vendar ne bo tak, da ne bi hodil več po tej ulici v pisarno“ — mislila si je in tega jutra večkrat kakor navadno pogledala na ulico. Skoraj nobeden

ni utekel njenemu pogledu, pa tudi še nikoli ni šivala tako malomarno kakor danes. Dobrana pa le ni bilo, dasi je bila že pozna ura.

„Torej je vendar storil, kakor je rekel! Nisem mislila, da je tako trdoglav!“ — vskliknila je nevoljno in sklenila, da samo še jedenkrat pogleda na ulico in nič več. Kar je zagledala njega! Stopal je ponosno, a tudi on jo je precej zapazil, nasmehnil se ji in jo prijazno pozdravil. Odzdravila mu je, zarudela in sama ni vedela, zakaj, ali tako je bilo, da ji je srce hitreje utripalo. Tega ni preje še nikdar očutila. Gledala je za Dobranom, naslonivša svojo kodrasto glavico na roko. On je že davno izginil, a ona je še slonela in mislila — mislila o njem. Kar prestrašila se je, ko se je zopet vzdramila, češ: „Kaj mislim neki

toliko na tega človeka? Kaj meni on mari? Nič več ne bom mislila na njega in tudi gledala ne bom več na ulico.“

Kakor je rekla, tako je tudi storila. Šivala je z dvojno marljivostjo, poskušala je peti nekako pesmico in hotela odpoditi od sebe razne misli. Vendar tega ni mogla, včerajšnji izlet se ji je vedno mešal po glavi. Na ulico pa ni več gledala celega predpoldne. No, ko je po južini zopet prišla k svoji šivalni mizici in kar tako od navade, spozabivša se, pogledala na ulico, že je nekdo zopet globoko zamahnil s klobukom — bil je Dobran, ki je šel iz urada. Zarudela je še bolj, vendar ni materi, katera je bila takrat tudi v sobi, kar nič povedala, da je videla na ulici včerajšnjega znanca. Zdelo se ji je, da ne dela prav: „Pa kaj bi to mater zanimalo?“ mislila si je naposled.

Odslej je redko kdaj šel Dobran po ulici, da ga ne bi bila Anica opazila. Iz prva se je premagovala, a kmalu je spoznala, da ji je Dobran več nego so ji drugi moški, in težko je pričakovala trenutka, da ga zopet vidi. Njegov obraz ji je bil vedno pred očmi, a zdelo se ji je, da jo tudi on rad gleda, saj drugače ne bi tako ljubeznivo upiral oči proti njenemu oknu, ne bi šel tolikokrat mimo. A ko je on čez nekoliko dni prišel obiskat Mrakove, kakor je bil zadnjikrat obljubil na izletu, bila je Anica vsa vesela in srečna. Razgovarjala se je z njim največ ona in bilo ji je prav drago, ko je mati Dobrana povabila, naj večkrat k njim pride, naj jih ne pozabi. Odslej je čim dalje pogosteje k njim zahajal, večkrat sedel pri Aničini šivalni mizici, kjer je naposled tudi povedal, da le za njo živi in si jo želi imeti za družico v življenju. Anica mu je povedala isto, a ko sta potem oba to povedala Aničini starišem in ko je Dobran zaprosil Aničino roko, bili so tudi oni zadovoljni.

„Bodi v božjem imenu! Bogastva vam ne bo prinesla, pač pa pošteno in zvesto srce. Če ste s tem zadovoljni, gospod Dobran, pa bodi vaša!“ dejal je gospod Mrak.

Mati si je solze brisala, Aničini sestrici sta se smejala, a Danica je bila skoraj malo

jezna na Anico, ker ji ni o tem nič povedala. Anica je sramežljivo povešala oči, a srce ji je burno utripalo, v njem so se menjavala razna čustva; ali vendar se je čutila zelo, zelo srečno, ko je stala poleg svojega izvoljenca in naslonila svojo glavico na njegovo ramo. Sedaj se ni sramovala povedati, kar ji je srce že davno govorilo, da Dobrana jako ljubi.

Zaroka se je skromno slavila v Mrakovi družinici, a poroka se je imela vršiti prihodnjo pomlad. Anica je imela dovolj opravila s šivanjem in pripravljanjem, zato ji je čas hitro potekal, posebno ker jo je njen zaročnik večkrat obiskal in jo s pošteno zabavo kratkočasil. Mati je bila zadovoljna, ker ji je bil Dobran prav po vseči, a Mrak se je tudi veselil, ker mu je hčerka dobila dobrega zaročnika.

„Anica“, — dejal ji je Dobran jedenkrat tam po zimi, — „uradniki prirejajo tega predpusta velik ples: ali pojdeš ti na ples?“

„Povem ti, da me to posebno ne veseli, ker sem jaz najbolj srečna pri tebi. No, če pojdeti oče pa mati in ti, pojdem pa še jaz. Še tako nisem bila tukaj v glavnem mestu nikdar na plesu!“

„Boš videla Anica, da bo prav prijetno vrteti se v prostorni, sijajno razsvetljeni dvorani. Jaz nekoliko rad zaplešem, in z menoj boš morala ob tej priliki mnogo plesati, da naju bodo videli.“

„To bodi“ — dejala je Anica in začela Dobranu tolmačiti, kako se bo oblekla za ples. Saj vendar ne bi bila ona rada zadnja!

Staremu Mraku ni bil ples nič po volji. On na take slovesnosti ni rad hodil, ker ga niso veselile, pa tudi ker to velja mnogo denarja. Vendar sedaj je moral iti, ker so prirejali ples uradniki, pa je tudi od srca privoščil jedenkrat to zabavo svoji najstarejši hčerki. In tako so šli na ples.

Anica je bila jako vesela, ko je stopila z očetom in materjo v prostorno dvorano. Vse je dehtelo od raznovrstnih vonjav, dasi je bilo sredi zime, in na stotine sveč je čarobno razsvetljevalo bogate, raznobojne obleke in cvetoče, okrogle obrazke, iz katerih je

sijala pomlad mladosti. Bilo je vse sijajno — dvorana, obleke, okraski, kakor da ni nikjer več bede na svetu. Gospodje v črnih oblekah so se motali in sukali okrog krasotic, pogledi so švigali sem ter tje in se vjemali, na vsakem licu je sijalo zadovoljstvo in veselje.

Dobran je Mrakove že čakal in se jim précej pridružil. A ko so prvič zazveneli v dvorani čarobni glasovi godbe, odhitela sta z Anico tudi tje v ono množico in se zavrtela po dvorani. Anica je bila kar omotena od raznih dišav in od veselja, razvneta od milodoneče godbe, zato se je vdala plesu z mladostnim ognjem in s strastjo. Ugajalo ji je ono premikanje med plesočo množico, in ko so glasovi godbe potihnili, bilo ji je skoraj žal, ker je ples že ponehal. Plesala je živo in vstrajno celega večera. Mati jo je veselo gledala: godilo ji je, ker se hčerka tako zabavlja. Ko je tam na strani sedela, spomnila se je tudi svoje mladosti in srečnih nekdanih dni, kateri so že davno minuli. Žal, da se vsakemu mladost samo jedenkrat v življenju smehlja in to samo na kratko!

Bila je ura že precej čez polnoč, ko so Mrakovi zapustili plesno dvorano. Hladno je bilo. Svetilke so bile zagrnjene v meglo, ulice so bile prazne, in videlo se je na tlaku, da je tam jedenkrat na večer naletaval sneg. Šli so peš, ker ni bilo daleč do doma.

„Kako je bilo lepo!“ vskliknila je Anica in se bolj stisnila v svoje toplo zagrinjalo. Bila je jako razgreta. „Nocojšnji večer je pač hitro minul.“

„Nikari mnogo ne govori in zavij se dobro“, govorila je mati.

„Saj smo takoj doma! Ti ubožec imaš pa še daleč do doma“ — dejala je Anica Dobranu — in se krepkeje oklenila njegove roke. „Glej, da ne zmrzneš!“

Dobran se je smejal in pripovedoval svoje opazke s plesa, dokler niso prispeli do Mrakovega stanovanja. Poslovil se je pristrčno od Mrakovih in tako so se ločili, zaželevši si drug drugemu lahko noč, četudi bi si bili lahko želeli dobro jutro. No saj so bili na plesu!

IV.

Naslednjega jutra Anica ni mogla vstati. Bilo ji je hudo, zbadalo jo je v prsih in kašelj se je oglašal.

„Saj sem ti pravila, da se varuj!“ govorila ji je mati.

„Saj bo skoraj bolje, mati!“ — tolažila se je Anica — „Prehladila sem se malo, a kdo ni sedaj po zimi prehlajen?“

A ni ji bilo bolje. Kašljala je vedno huje in s kašljem se je pokazala kri. Poslali so po zdravnika. Zdravnik je dejal, da je bolezen nevarna. Bili so vsi v strahu in stregli so Anici, kolikor največ so mogli. Tudi Dobran je prišel. Sedel je k postelji bolnice in ji gledal v blede lice, katero je še pred kratkim tako rudelo in sijalo v mladostnem zdravju. Črni razpleteni lasje so se ovijali okrog tega lepega lica, oči so bile udrte in niso imele več onega sijaja, kateri je Dobrana tolikokrat mamil, a na belem čelu se ji je že poznala vsaka žilica. Dobran je čul težko sopenje, katero je večkrat pretrgal kašelj, ali pa vzdih. Anica ga je milo, sočutno gledala.

„Hudo ti je, Anica, hudo!“ govoril je Dobran. „Nesrečni ples! Ko bi količkaj slutil, da oboliš, nikdar ne bi napravila niti jednega koraka!“

„Umiri se, Milko; mala prehlada! Kmalu ozdravim, in potem se obrneva kar tukaj v sobi brez godbe in brez slovesne obleke!“ — šalila se je Anica; a kašelj jo je takoj spomnil, da ne bo tako hitro zdrava.

„Le hitro mi ozdravi, ker ne vem, kaj bi počel brez tebe? Obolel bi tudi jaz!“

„Mrzla noč je bila, a dekle je bilo razgreto“, govoril je gospod Mrak in majal z glavo. — „Nikdar več ne pojdem na ta nesrečni ples.“

Vsi so želeli, da Anica hitro ozdravi, vendar bolezen ni jenjevala, marveč se je shujševala. Anici je bilo vedno slabše, moči so ji pešale, ginila je od dne do dne. Vsi so se bali za njo, a ona sama tudi. Sedaj, ko se ji je odpiralo življenje, ko je našla sebi sorodno srce, katero za njo živi in bije, sedaj ko je polna nád gledala v boljšo bo-

dočnost, sedaj da bi ji bilo zapustiti domače in svojega zaročnika! Oj, preje ji ni bilo nič za življenje, a sedaj, sedaj bi rada živela. Hrepenela je za zdravjem, a hrepenenje je ni ozdravilo. Kar nič ni mogla vstati, govorila je težko in kašelj jo je dušil. Kako se je ubožica premenila v teh kratkih dneh! Posušila se je do kosti, ustnice so ji bile suhe, nos kakor da je postal večji, in veselost je izginila. Bila je to le senca od poprejšnje Anice.

Njeni domači se niso umaknili od nje in njen zaročnik je bil tudi pri nji, kolikor je največ mogel. Čudili so se vsi, kako da se je bolezen pri Anici tako ukoreninila in tako hitro postala nevarna. In nič niso pomagala zdravila. Odleglo ji ni več in slabela je, slabela. Smrt se je bližala s hitrim korakom, kakor da se boji, da ji ne bi pobegnila. — In jednega jutra je pokosila v najlepšem cvetju to mlado cvetko. Kar zaspala je.

Žalovali so za Anico vsi, kateri so jo poznali. Stari Mrak ni mogel najti miru, mati in otroci so ihteli ves božji dan, a Dobran je zrl nemo na njo, s katero je še pred kratkim sanjal v sladki ljubezni toliko lepih sanj, katero je ljubil z vsem žarom svojega srca. S pokojnico so mu bile pokopane vse nade, katere so se porodile v njegovem srcu, čutil se je nakrat osamljenega, nesrečnega in zapuščenega, zelo zapuščenega. Z Anico mu je ugrabila smrt pol življenja. — Zatisnila je oči za zmeraj in odpeljali so jo tje, kamor so že odpeljali toliko starih in mladih, bogatašev in siromakov.

Z Aničino smrtjo ni se kmalu vrnilo veselje k Mrakovim. Pogrešali so jo vsi jako, tem bolj, ker je bila skoraj vedno doma, tako rekoč druga mati. Dobran je tudi po njeni smrti često prihajal v hišo, ostal je kakor sorodnik in imeli so ga vsi za uda družine. Bil je resen in tih in celo o pokojnici ni mnogo govoril, dasi ga je vsaka stvarca spominjala nje, dasi mu je bila vedno pred očmi njena slika.

Pravijo, če se smrt v kako hišo zaleti, tedaj jo je težko od ondod pregnati. In bilo

je tako tudi pri Mrakovih. Še ni preteklo nekoliko mesecev po Aničini smrti, zopet so imeli mrliča v hiši. Mlajšega sina Antona spopalo je nekaj v vratu, imel je davico in v dveh dneh je šel za Anico.

„Moj Bog, v tako kratkem času dva otroka izgubiti“ — vzdihovala je Mrakovka. — „In tako sem ju ljubila!“ —

„Umiri se, ljubica moja“, — govoril je Mrak — „dobro sta preskrbljena. In saj imava še otroke! Koliko jih je, kateri nimajo nobenega: ti so siromaki, ti“, — junačil se je gospod Mrak, dasi je tudi njemu bilo hudo, dasi je tudi njemu pokalo srce od žalosti. A kaj je hotel!

Mrakovi so imeli sedaj jeden izprehod več. Malone vsake nedelje so odšli tje gori na mestno pokopališče, a pridružil se jim je navadno tudi gospod Dobran. Tam med onimi neštetimi grobovi, med onimi križi in spominiki so imeli dva lepo okrašena groba s preprostim kamenitim spominikom, poleg katerega sta rastle dve mali cipresi. Cvetlic je bilo ondi vedno obilo, marljivo so jih trebili plevela in jim zalivali. Kajpak je med one vodene kapljice, katere so vlivali iz posode, kanila tudi marsikatera solza iz materinih in sesterskih oči. Oj, kako težko se pač pozabi oni, kateri se je vtisnil v naše srce! Čim bolj je oddaljen, čim več časa je pod zeleno rušo, tem bolj se ga spomin oklepa, tem jasnejša je njegova slika, katera se nam s sladkimi in bridkimi čustvi poraja v naši duši.

V.

Vsaki stvari se človek privadi, še celó boleznij; zdi se mu, da jo kasneje lože prenaša kakor v prvih dneh. Tako je tudi s žalostjo, s katero se nekako sprijateljiš, če ti vsakega dné napolnjuje srce. Tudi pri Mrakovih je bilo tako. Privadili so se nekako na izgubo Anice in Antona in živeli po stari navadi, dasi je bil vsem svež spomin na mila pokojnika. In tako so potekali dnevi in tedni.

Danica je dovršila pripravnico in Mraku se je posrečilo, da ji je dobil začasno službo v mestu.

„Ne bi te rad pustil v svet na deželo, da bi bila pri tujih ljudeh, sama sebi izročena. Če ne bo tukaj mesta, ostaneš kar doma, saj te tudi doma potrebujemo, a kar si se naučila, ti bo že jedenkrat koristilo.“

„Ali mislite, oče, da bi vas rada zapustila? Vedno sem bila doma in sedaj naj bi šla kdo ve kam!“

„Preje ali kasneje boš morala, dete moje. Mene in matere ne boš vedno imela. No, sedaj je vse dobro: službico imaš in doma si, hvala Bogu!“

„Saj se tega tudi veselim; že komaj čakam, da vidim svoje otročiče. Dobra jim bom in učila jih bom, pa me bodo morali ljubiti.“

Res se je Danica iz srca veselila šole, ker je dovršila nauke, da se bo mogla povsem posvetiti mladini. Polna idealov in navdušenosti ni takrat še slutila, da je pot učiteljice marsikdaj s trnjem posuta in da je v življenju marsikaj drugače, kakor si je ona tedaj v svojih mislih risala. Pa kaj, saj je povsodi tako!

Danica je hodila marljivo v šolo, kar ji je posebno v početku delalo obilo skrbij in težav, tako da se ji je Dorka, katera je hodila že v pripravnico, marsikaterikrat ro-gala:

„Kaj se vendar tako učenno držiš kakor kaka stara profesorica! Le naočnikov ti še manjka, drugače ti iz lica že tako sije sama učenost!“

„Le norčuj se, Dorka, saj to tudi tebe čaka. Potem boš pač drugače sodila; kaj misliš, da je to kar tako!“

Iz Dorke se je razvilo zalo dekletce. Danica je imela plave lase in bolj bled, resnoben obraz brez prave prikupljivosti, a Dorka je bila črnolaska, živa, vesela, rudečelična in ognjevitnega pogleda. Šibka je res bila, vendar lepo vzrastla in ponosnega hoda. Govorila je od vseh Mrakovih največ, in če so bili vsi zamišljeni in otožni, ona jih je znala vselej spraviti v dobro voljo. Zato jo je stari gospod Mrak tudi najbolj ljubil in pogladil jo je večkrat po onih lepih laseh, veleč ji:

„Ti moja zgovorna golobičica ti! Vsi bi onemili, ko bi tebe ne bilo.“

„Pa kaj se bom vedno tako držala kakor vi, oče? Tisto vaše molčanje in zamišljenost vam izvestno nič ne koristi. Prej vsaj mati niso bili taki, sedaj so pa še oni, kakor ste vi. Kaj bomo vsi molčali?“

Ta njena vesela narava jo je prikupila vsakomur. Bila je vsem jednako mila: v šoli kakor doma!

In vendar, kaj vem, kako je prišlo! To rudečelično dekletce je počelo polagoma bledeti, lica so ji postajala vela in ušesa prozorna, a tudi kašelj se je oglasil. Mrak je poznal to bolezen in s strahom je mislil na njo, češ da mu naposled vse otroke pobere. Dorka seveda ni še slutila, kako bolezen nosi v svojih prsih; čudno se ji je pač zdelo, da tako slabí in bledí, vendar tolažila se je in tolažili so jo tudi drugi. Marsikdo jo je obžaloval, ko je šla s svojo sestro po onih živahnih mestnih ulicah, kjer se je vedno trlo toliko gosposkega sveta; marsikdo, ki jo je preje poznal, se je čudom čudil, opazivši na njej tako izpremembo. Kdor jo je poprej občudoval, jo je sedaj pomiloval. Stregli so ji pač in pripravljali razna zdravila, vendar vse zaman. In ko je naposled največ doma sedela, ko jo je zapustila dobra volja in ko se je tudi že sama začela bati za svoje zdravje, takrat je tudi Dobran mnogo-krat pri njej sedel, da jo kratkočasi in razvedri.

„Ravno tako sem sedel pri pokojni Anici“, dejal je bolnici.

„Bog vé, ali ne pojdem tudi jaz kmalu za njo?“ odgovorila mu je Dorka in ga proseče pogledala, kakor da mu hoče povedati: „Dej, dej, da ne bo tako!“

In on jo je tolažil, tolažil z lepšimi solnčnimi dnevi, tolažil z njeno mladostjo, dasi je vedel, da ne bo dolgo, da pojde tudi ona za Anico.

In ni se varal. Pri Anici je bolezen hitro napredovala, pri Dorki počasi, vendar konec je bil obema jednak. Nekega dne ustavil se je pred Mrakovim stanovanjem črno oličen voz, na katerega so položili belo pobarvano krsto, na kateri so se blestele pozlačene črke: Dorka Mrak, 17 let stara. In voz

je odšel po navadi v mrtvašnico na skupno pokopališče.

Tako se je skrčila Mrakova družinica. Ostala sta stara dva, on slaboten in čemeran, ona žalostna in zaplakana. Od petero otrok ostala sta dva, učiteljica Danica in bolehn France.

„Moj Bog“, mislil si je večkrat stari Mrak, „tako sem si želel v glavno mesto in mislil tu preskrbeti svoje otroke in preživeti še mali košček svojega življenja! Sajnjal sem o srečni bodočnosti, katera mi je

pa prinesla nesrečo in žalost. Nasmejala se mi je sreča, a potem me okrutno pahnila od sebe. Oj moji otroci, moja mila, dobra deca!“

In hodil je Mrak na izprehod —, ali vedno na isto stran — na pokopališče. Hodili so tudi njegovi in hodili bodo tako dolgo, dokler tudi njih ne odpeljejo tjekaj za vedno. Katerega bodo prvega? Morda bo Mrak zadnji? Kdo ve? No, kadar jedenkrat pride tisti trenutek, takrat bo izvestno zadovoljen.

Gozdni izprehodi.

1. Pajek.

Od drevesa do drevesa
Mreže si razpredel,
In tam v najskrivnejšem kotu
Si na prežo sedel.

Nad teboj se suče muha,
Mrežo občuduje:
Ej, na svetu nikdo, nikdo
Take več ne snuje. —

Čudi se ... In lahko verno
Poleti tje v mreže,
A takoj brezsrčnež pajek
V zanjko jo zaveže ...

Tudi zunaj, zunaj v svetu
Mrež zija zaseda,
Marsikdo se v njih ujame,
Predno se zaveda.

Fr. Ks. Meško.

2. Ob podrta smereki.

Smereka ... podrta ... A včeraj
Ponosno še v zrak si štrlela,
Kot vihram in burjam na veke
Ustavljati bi se hotela.

Ej, jačje moči so od tvojih:
Zadala ti smrt je sekira.
Usoda nemila je gozda,
Da pod sekiro umira. —

Podrta? — Jaz zrem te čudeč se —
Po žilah življenje mi pluje,
In duh moj v višine se dviga
In smeje naklepe snuje ...

No, jutri, pojutrišnjem morda
Na žago te kmetič popelje —
Čez teden pa postelj mrtvaško
Iz tebe mizar mi postelje.

Fr. Ks. Meško.